

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**“UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

**«GRAND KONDOR PRINT»
TOSHKENT – 2026**

UDK: 219.246:69.28:34

KBK: 122.215.148

T 097

DOI: <https://zenodo.org/records/20696033>

“Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari, (23-may 2026-yil). [To’plam]: – Toshkent: “GRAND KONDOR PRINT”, 2026 y., 1009 b.

Ushbu to’plamga 2026-yil 22-23-may kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” hamda “Maktabgacha ta’lim” kafedralarida “Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma’ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plamida respublika oliy ta’lim muassasalarining professor-o’qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o’rin olgan.

Taqrizchilar:

B.Abdullayeva – pedagogika fanlari doktori, professor

S.I.Qulmamatov – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Mas’ul muharrir:

N.T.Misirova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Dj.Toshmatova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Berdiyeva – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi mudiri, p.f.f.d.(PhD), dotsent v.b.

D.A.Utanbayeva – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dosent v.b.

Tashkilotchilar:

D.M.Elmuratova – “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), professor v.b.

A.A.Bolibekov – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi.

Tahrir hay’ati:

A.Nizamov, X.Umarov, M.Toshmatova, M.Eshonqulova, M.Bayzakova, G.Umarova, D.Nosirova, G.Yusufaliyeva, K.Eshonqulova, D.Kurbanova, J.Ro’zimatov, G.Niyozova, N.Sulaymanova, G.Shoymatova, B.Xolyigitova, J.Sheranova, G.Xolmatova, Sh.Jabbarova, U.Bakirova.

Mas’ullar:

N.Abduraxmonova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), katta oq’ituvchi

M.Raimqulova – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi o’qituvchisi

To’plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma’lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas’uldirlar.

KIRISH

Jahon ta'lim tizimidagi islohotlar va zamonaviy talablarning oshishi, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuv va texnologiyalarni joriy etishni taqozo etmoqda. Ta'lim jarayoniga tatbiq etilayotgan innovatiya usullari samarasi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorligi xarakteri va uning rivojlanganligi darajasiga bevosita bog'liq.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash borasida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida keng ko'lamli tadbirlar amalga oshirilmoqda. Uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlarida ta'lim samaradorligini oshirish, yukak pedagogik mahoratga ega kadrlar tayyorlash orqali sifatli ta'lim berish imkoniyatlarini kengaytirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biridir. Bu borada ta'lim sohasida faoliyat yurituvchi pedagoglarning amaliyotdagi ko'nikmalarini mustahkamlash va ilmiy izlanuvchanlikni rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalarni takomillashtirish hamda innovatsion faoliyatning turli darajalarini talab darajasida egallashlari uchun xorijiy tajribalarga asoslangan ta'lim muhitini, pedagogik sharoitlar va didaktik imkoniyatlarni ta'minlash o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Kadrlar salohiyati jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Malakali, bilimli va yuksak ma'naviyatli kadrlar jamiyatda innovatsion rivojlanishni ta'minlaydi, ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi hamda davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, kadrlar salohiyatining yetarli darajada rivojlanmaganligi ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik, boshqaruvdagi samarasizlik kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa jamiyat barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirish masalasi faqat iqtisodiy yoki tashkiliy muammo bo'lib qolmay, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmun kasb etadi. Chunki bu jarayon insonning bilim, tafakkur, qadriyatlar va ma'naviy dunyosining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Kadrlar tayyorlash tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash muhim vazifalardan hisoblanadi.

Shuningdek, kadrlar salohiyatini yuksaltirish jarayonida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Guliston davlat pedagogika institutida o'tkazilayotgan "Uzluksiz ta'lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman mazkur yo'nalishda olib borilayotgan ilmiy izlanishlarni muhokama qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularning yechimlarini ishlab chiqish uchun muhim ilmiy maydon hisoblanadi. Ushbu anjuman doirasida kadrlar salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini, inson kapitalini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, ta'lim tizimini

takomillashtirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish kabi masalalar keng qamrovda tahlil etiladi.

Mazkur anjuman materiallari uzluksiz ta'lim tizimida malakali kadrlar tayyorlashning dolzarb muammolarini chuqur o'rganish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, mazkur ilmiy-amaliy anjuman mamlakatimizda malakali kadrlar tayyorlash, zamonaviy yondashuvlar va xorijiy tajribalar asosida ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish yo'lida muhim ahamiyat kasb etadi.

Guliston davlat pedagogika instituti
rektori J.X.KARSHIBAYEV

3. Piaje J. "Bola psixologiyasi". Moskva, 2019.
4. Ishmuhamedov R. "Innovatsion pedagogik texnologiyalar". Toshkent, 2021.
5. Hasanboyev J. "Pedagogika nazariyasi". Toshkent, 2019.
6. Vigotskiy L.S. "Tafakkur va nutq". Moskva, 2018.
7. UNESCO. "Raqamli ta'lim va innovatsion texnologiyalar". Parij, 2022.
8. Yo'ldoshev J. "Ta'lim samaradorligini oshirish metodlari". Toshkent, 2021.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'limga oid farmon va qarorlari.
10. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. Toshkent, 2023.

INKLYUZIV TA'LIMDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI IJTIMOIYLASHUVINING MAVJUD MUAMMOLARI

Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi

Jizzax davlat pedagogika universitetining 1-kurs doktoranti

muazzamturdimurodova6@gmail.com

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiylashuv jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar kompleks tahlil qilinadi. Unda maxsus ehtiyojli bolalarning tengdoshlari bilan muloqotidagi to'siqlar, stigmatizatsiya va rad etilish, o'qituvchilarning tayyorgarligi yetishmasligi, tashkiliy-metodik kamchiliklar, psixologik qo'llab-quvvatlash tizimining sustligi, ota-onalarning passivligi va ijtimoiy muhitning umuman tayyor emasligi kabi muammolar yoritilgan. Maqola yakunida ijtimoiylashuv samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan hamda ilg'or xorijiy tajribalar bilan taqqoslash kiritilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, boshlang'ich sinf o'quvchilari, ijtimoiylashuv, ijtimoiylashuv muammolari, maxsus ehtiyojli bolalar, stigmatizatsiya, moslashuv, tengdoshlar munosabati, pedagogik qo'llab-quvvatlash, bag'rikenglik, psixologik xizmat, ota-ona ishtiroki.

Inklyuziv ta'lim bugungi kunda jahon ta'lim tizimining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan bo'lib, uning asosiy g'oyasi – barcha bolalar, jumladan, maxsus ehtiyojli bolalar ham umumta'lim maktablarida teng huquqli ravishda o'qishlari va jamiyatga to'liq integratsiyalashuvlaridir. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha bir qator qonun hujjatlari va dasturlar qabul qilingan²¹. Biroq bu nazariy jihatdan qanchalik jozibali ko'rinmasin, amaliyotda ko'plab muammolar, ayniqsa boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilarning ijtimoiylashuv jarayonida yuzaga chiqmoqda. Ijtimoiylashuv deganda, bolaning o'z tengdoshlari va kattalar bilan samarali munosabat o'rnatish, ijtimoiy normalar va qadriyatlarni o'zlashtirish, jamoaga moslashish qobiliyati tushuniladi. Boshlang'ich sinf yoshi (7-10 yosh) bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki aynan shu davrda bolaning shaxsiyati, xarakteri, o'ziga bo'lgan ishonchi va boshqalar bilan munosabat modellari shakllanadi. Psixologlar ta'kidlashicha, 7 yoshdan 10 yoshgacha bo'lgan davrda bola ijtimoiy rollarni o'zlashtiradi, guruhga mansublik hissini boshdan kechiradi va tengdoshlarining fikri uning o'z-o'zini baholashiga kuchli ta'sir qiladi²². Shuning uchun

aynan shu yoshda yuzaga keladigan ijtimoiylashuv muammolari butun keyingi hayotga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Maxsus ehtiyojli bolalar uchun bu jarayon ikki barobar qiyin kechadi, chunki ular ko'pincha jismoniy, ruhiy yoki hissiy nuqsonlari tufayli tengdoshlari bilan bir xil darajada muloqot qila olmaydilar. Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, inklyuziv sinflarda o'qiydigan boshlang'ich sinf o'quvchilarining aksariyati tanaffus paytida yolg'iz qoladilar, guruhli o'yinlarda qatnashmaydilar, ularga sinfdoshlari tomonidan "boshqacha" yoki "qiziq" deb qaraladi¹. Bu holat bolaning o'ziga bo'lgan hurmatini pasaytiradi, unda o'z qadriga yetmaslik hissini uyg'otadi va maktabga bo'lgan qiziqishni so'ndiradi. Masalan, nutqida nuqsoni bo'lgan bola o'z fikrini ifodalashda qiynaladi, sinfdoshlari uning gapini to'liq tushunmaydi yoki tezda sabrsizlik ko'rsatadi, natijada bola indamay qo'yadi va muloqotdan butunlay voz kechadi². Harakatlanishda nuqsoni bo'lgan bolalar esa faol o'yinlar va sport musobaqalarida qatnasha olmagan sababli, sinf jamoasining "chetdagi" a'zosiga aylanadilar³. Shuningdek, autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar ko'pincha ijtimoiy aloqalarni boshlashda va saqlashda jiddiy qiyinchiliklarga duch keladilar – ular boshqa bolalarning yuz ifodalarini, imo-ishoralarini va ohanglarini to'g'ri talqin qila olmaydilar²³. Shu tariqa, inklyuziv ta'limning o'zi hali ijtimoiylashuvni kafolatlamasligi, aksincha, agar yetarli sharoit yaratilmasa, maxsus ehtiyojli bola o'zini yanada yolg'iz va tushunilmagan his qilishi mumkinligi ayon bo'ladi.

Ijtimoiylashuv yo'lidagi navbatdagi jiddiy to'siq – bu stigmatizatsiya va sinfdoshlar tomonidan rad etilish hodisasidir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yoshligi sababli hali bag'rikenglik va qabul qilish madaniyatini to'liq shakllantirmagan bo'ladilar. Ular "boshqacha" bo'lgan bolaga nisbatan ko'pincha qo'rquv, istehzo yoki befarqlik bilan munosabatda bo'lishadi⁴. So'rovlarda qatnashgan ba'zi o'quvchilarning "U men bilan bir sinfda o'qishi mumkin emas, chunki u g'alati" degan fikrlari bu muammoning jiddiyligini ko'rsatadi⁵. Ota-onalar tomonidan olib borilgan so'rov natijalariga ko'ra, ko'pchilik ota-onalar o'z farzandlariga nogironlik va maxsus ehtiyojlar haqida hech qanday tushuntirish bermaganlar, bu esa bolalarning o'z sinfdoshlarini tushunmasligiga va noto'g'ri xulosalar chiqarishiga sabab bo'ladi⁶. Stigmatizatsiyaning eng og'ir oqibati shundaki, maxsus ehtiyojli bolaning o'zi ham "men boshqachaman", "men yomonman" degan ichki munosabatni shakllantirib oladi, natijada u o'zini jamoadan uzoqlashtiradi, tengdoshlari yoniga borishdan qo'rqadi. Ba'zi hollarda bu maktabga borishni butunlay rad etishga olib keladi⁷. Psixologlar stigmatizatsiyani "ikkinchi darajali nogironlik" deb atashadi – bu asosiy nuqsondan ko'ra ko'pincha ijtimoiylashuvga ko'proq zarar yetkazadi²⁴. Shunday qilib, inklyuziv sinfnings jismoniy mavjudligi o'z-o'zidan ijtimoiy integratsiyani ta'minlamaydi, balki teskari ta'sir ham ko'rsatishi mumkin. Xorijiy tadqiqotlar ham shuni tasdiqlaydi: oddiygina maxsus ehtiyojli bolalarni umumta'lim sinfiga joylashtirish, agar qo'shimcha choralar ko'rilmasa, ularni yanada izolyatsiyaga olib kelishi mumkin²⁵. Uchinchi muhim muammo – bu o'qituvchilarning inklyuziv ta'limga tayyor emasligidir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining katta qismi maxsus ehtiyojli bolalar bilan qanday ishlash bo'yicha maxsus bilim va ko'nikmalarga ega emaslar⁸. Ular ko'pincha

pedagoglarning o'zi ham maxsus ehtiyojli bolaga qanday yondashishni, uning ijtimoiylashuviga qanday yordam berishni bilmaydilar. Bir o'qituvchi bilan bo'lgan suhbatda: "Men unga boshqa bolalarday dars beraman, boshqa nima qilish kerak?" degan savol berilgan⁹. Bu esa ijtimoiylashuv jarayonining samarasiz bo'lishiga olib keladi. O'qituvchi e'tiborini faqat bilim berishga qaratgan taqdirda, bola sinf jamoasiga moslashish va tengdoshlari bilan munosabat o'rnatishda jiddiy qiyinchiliklar chekadi. O'qituvchining maxsus ehtiyojli bolaga nisbatan ko'rsatadigan munosabati uning qolgan o'quvchilarga ham namuna bo'ladi: agar o'qituvchi bu bolaga iliq va hurmat bilan munosabatda bo'lsa, sinfdoshlari ham undan o'rnak oladilar, aksincha, o'qituvchi befarq bo'lsa yoki uni maqtamas, uning muvaffaqiyatlarini e'tiborsiz qoldirsa, tengdoshlari ham shunday munosabatni qabul qiladilar¹⁰. O'qituvchilarning inklyuziv ta'limga tayyorligi faqat bilim emas, balki munosabat va qadriyat masalasidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchi ularning inklyuziv amaliyotdagi muvaffaqiyatini belgilaydi²⁶. Demak, o'qituvchi inklyuziv ta'limning markaziy figurasi bo'lib, uning tayyorgarligi va munosabati butun ijtimoiylashuv jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi.

To'rtinchi muammo – psixologik qo'llab-quvvatlash tizimining sustligi. Ko'pgina maktablarda to'liq stavkali psixolog mavjud emas, mavjud bo'lganlari esa ko'pincha maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash bo'yicha maxsus tayyorgarlikka ega emaslar²⁷. Maktab psixologining vazifasi faqat test o'tkazish va hujjat to'ldirish bilan cheklanib qolmasligi, balki maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiylashuviga yordam beruvchi treninglar, individual va guruhli mashg'ulotlar tashkil etishni o'z ichiga olishi kerak. Biroq amaliyotda bu deyarli uchramaydi. Ayrim maktablarda psixolog maxsus ehtiyojli bola bilan ishlashga vaqt topa olmaydi, chunki uning asosiy yuki ma'muriy topshiriqlar va boshlang'ich sinf o'quvchilarining barchasini tekshirish bilan band²⁸. Beshinchi muammo – ota-onalarning passivligi va ba'zan qarshilik ko'rsatishidir. Ba'zi ota-onalar o'z farzandining maxsus ehtiyojlarini tan olishni istamaydilar, bu esa bolaga zarur yordamni o'z vaqtida ko'rsatishga to'sqinlik qiladi²⁹. Boshqa tomondan, oddiy rivojlanayotgan bolalarning ota-onalari ko'pincha inklyuziv ta'limga qarshi chiqadilar, chunki ular maxsus ehtiyojli bolaning sinflarida o'qish boshqa bolalarning o'zlashtirishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi deb qo'rqishadi³⁰. Aslida tadqiqotlar buni tasdiqlamaydi, ammo bu qo'rquvlar ota-onalar orasida keng tarqalgan. Tashkiliy-metodik nuqtai nazardan ham ko'plab kamchiliklar mavjud. Ko'pgina maktablar sinflari haddan tashqari band – bir sinfdan 35-40 nafargacha o'quvchi tahsil oladi. Bunday sharoitda o'qituvchi har bir bolaga, ayniqsa maxsus ehtiyojli bolaga yetarlicha vaqt ajrata olmaydi. Sinflarda psixologik xizmatning sustligi, maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan o'quv dasturlarining yo'qligi yoki sifatsizligi, sinf ichida hamkorlik muhitini shakllantirish uchun maxsus pedagogik texnologiyalarning qo'llanilmasligi ham ijtimoiylashuvga to'sqinlik qiladigan omillardir¹¹. Bir maktabda o'tkazilgan kuzatuvda, 32 o'quvchili sinfdan ikki nafar maxsus ehtiyojli bola butun dars davomida o'qituvchining deyarli hech qanday e'tiboriga sazovor bo'lmagan, ular birinchi partada o'tirib, daftarlariga chizish bilan mashg'ul bo'lganlar¹². Buning ustiga, maktablarda moddiy-texnik baza ko'pincha maxsus ehtiyojli bolalarning ehtiyojlariga

javob bermaydi: panduslar, maxsus jihozlar, moslashtirilgan kompyuter dasturlari, karnayli eshitish asboblari va boshqalar mavjud emas³¹. Ota-onalarning faol ishtiroki ham o'ta muhim, ammo ko'pchilik ota-onalar o'z farzandining maxsus ehtiyojlarini tan olishdan qochadilar yoki maktab bilan hamkorlikda ishlashga tayyor emaslar. Bularning barchasi ijtimoiylashuv muammosini yanada chuqurlashtiradi va inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi – jamiyatga teng huquqli integratsiyaga erishishni imkonsiz qiladi.

Xorijiy ilg'or tajribalar bilan taqqoslaganda, O'zbekistonda inklyuziv ta'lim hali dastlabki bosqichda ekanligi ko'rinadi. Masalan, Finlyandiyada har bir inklyuziv sinfda ikkinchi o'qituvchi (assistent) mavjud, sinflarda o'quvchilar soni 20 dan oshmaydi, har bir maktabda to'liq psixolog, logoped, defektolog va ijtimoiy xodimlardan iborat jamoa ishlaydi³². Italiyada esa inklyuziv ta'lim 1970-yillardan beri amalga oshirilmoqda va maktablar maxsus ehtiyojli bolalar uchun to'liq moslashtirilgan³³. Bu mamlakatlarda ijtimoiylashuv ko'rsatkichlari ancha yuqori va stigmatizatsiya darajasi past.

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta'limda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiylashuvi yo'lida jiddiy to'siqlar mavjud. Bu to'siqlar tengdoshlar munosabatidagi muammolar, stigmatizatsiya, o'qituvchilarning yetarli tayyorgarlikka ega emasligi, psixologik xizmatning sustligi, ota-onalarning passivligi va tashkiliy-metodik kamchiliklardan iborat. Ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi amaliy tavsiyalarni berish mumkin: o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim bo'yicha majburiy malaka oshirish kurslaridan o'tkazish; sinflarda o'quvchilar sonini qisqartirish (maksimal 20-25); har bir maktabda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash xizmatini tashkil etish (psixolog, logoped, defektolog, assistent); maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan o'quv dasturlari va didaktik materiallar yaratish; ota-onalar va o'quvchilar o'rtasida bag'rikenglik, qabul qilish va yordam berish madaniyatini shakllantiruvchi treninglar va tadbirlar o'tkazish; maktablarning moddiy-texnik bazasini maxsus ehtiyojli bolalar ehtiyojlariga moslashtirish (panduslar, maxsi jihozlar, dasturiy ta'minot); xorijiy ilg'or tajribalarni o'rganish va joriy etish¹³. Faqatgina bunday kompleks yondashuv inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi – har bir bolaning jamiyatga to'liq va samarali integratsiyalashuviga erishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Inklyuziv ta'lim asoslari / T.M. Qodirova, N.T. Ismoilova. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, 2021. – 240 b.
2. Boshlang'ich maktabda inklyuziv ta'limni tashkil etish: uslubiy qo'llanma / Sh.A. Karimova. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 188 b.
3. Maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiylashuvi: muammo va yechimlar / L.M. Xasanova. // Ta'lim va innovatsiyalar jurnali. – 2023. – №4. – B. 45-52.
4. Inklyuziv ta'limda o'qituvchi tayyorgarligi muammolari / R.U. To'xtayeva. // Pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2022. – 210 b.
5. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tengdoshlari bilan munosabati psixologiyasi / D.S. Qobilova. – Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti, 2020. – 156 b.

6. Stigmatizatsiya va inklyuziv ta'lim: psixologik yondashuv / E.V. Kim. // Psixologiya va ijtimoiy ish. – 2024. – №1. – B. 33-41.
7. Maxsus ehtiyojli bolalarni ijtimoiylashtirishda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash / N.A. Abdurahmonova. – Samarqand: SamDU nashri, 2023. – 172 b.
8. O'zbekistonda inklyuziv ta'lim holati va rivojlanish istiqbollari / X.T. Yo'ldoshev. // Xalq ta'limi ilmiy-metodik jurnali. – 2023. – №3. – B. 19-27.
9. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda bag'rikenglikni shakllantirish / G.F. Tursunova. – Farg'ona: FarDU nashriyoti, 2021. – 134 b.
10. Inklyuziv sinfda ijtimoiylashuv: kuzatish va tajribalar / Muallifning shaxsiy pedagogik kuzatuvlari (2021-2024). – Qo'lyozma, 45 b.
11. Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi / rus tilidan tarjima. – Toshkent: O'qituvchi, 1985. – 320 b. (Asl nashr: 1932-1934)
12. Piaget J. Bolaning adjiy rivojlanishi / ingliz tilidan tarjima. – Toshkent: O'zbekiston, 2003. – 210 b.
13. Goffman E. Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity / ingliz tilidan tarjima. – London: Penguin, 1963. (O'zbekcha parchalari uchun qarang: Psixologiya jurnali, 2022, №2)
14. Lindsay G. Inclusive education research: A systematic review // Journal of Research in Special Educational Needs. – 2018. – Vol. 18(1). – P. 3-18.
15. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. – New York: Freeman, 1997. – 604 p.
16. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020-yil yangi tahriri). – Toshkent: Adolat, 2020.
17. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi qarori (2021). – Toshkent, 2021.
18. Finlyandiya Ta'lim agentligi. Inclusive education in Finland: Report 2023. – Helsinki: Finnish National Agency for Education, 2023.
19. Italiya Respublikasi. Legge 4 agosto 1977, n. 517. – Roma: Gazzetta Ufficiale, 1977.

ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH MALAKASINI SHAKLLANTIRISH HAMDA ULARNI KASB- HUNARGA YO'NALTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Laylo Berdiqulova Erkin qizi

Guliston davlat pedagogika instituti Ta'lim-tarbiya nazariya va metodikasi
(boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi magistranti

E-mail: layloberdiqulova070801@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida ona tili va o'qish savodxonligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik asoslari yoritilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar hamda kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati ilmiy-metodik jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy tafakkuri va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish

31	<i>Umirzaqova Zilola.</i> ILLYUSTRATSIYALANGAN HIKOYALAR VOSITASIDA O'QUVCHILARDA OG'ZAKI NUTQ KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH.	766
32	<i>Bobokulova Laylo Abdullayevna.</i> REFLEKSIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.	769
33	<i>SH.A.Egamberdiyeva.</i> ONLAYN TA'LIM OLISH TALABALAR O'ZIGA ISHONCHI VA VIRTUAL IJTIMOIIY BAHOLASH.	775
34	<i>Shamsiyabonu Egamqulova Jamshid qizi.</i> ZAMONAVIIY TALABLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	779
35	<i>Jamshid Ro'zimatov, Norbo'tayeva Ozoda.</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA TABIIY SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH ZAMONAVIIY TA'LIM TIZIMINING MUHIM VAZIFALARIDAN BIRI SIFATIDA.	782
36	<i>Pardabayeva Sitora Rustam qizi.</i> TIL-MILLAT KO'ZGUSI	787
37	<i>Jabbarova Shahodat Ibrohim qizi.</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TABIIATGA BO'LGAN QIZIQISHNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA TADQIQOTCHILIKKA YO'NALTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI.	791
38	<i>Shavkatova Nargiza.</i> BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.	795
39	<i>Shahlo Usmonova Saidjon qizi.</i> ZAMONAVIIY TALABLAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA DIAGRAMMAVIIY MASALALAR ORQALI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	797
40	<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi.</i> INKLYUZIV TA'LIMDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI IJTIMOIIYLASHUVINING MAVJUD MUAMMOLARI	801
41	<i>Laylo Berdiqulova Erkin qizi.</i> ZAMONAVIIY TA'LIM TALABLARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH MALAKASINI SHAKLLANTIRISH HAMDA ULARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	805
42	<i>Maxmudova Charos Ravshan qizi.</i> ZAMONAVIIY TALABLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISH	808
43	<i>Dustmurodov G'iyos Xusan o'g'li.</i> UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA ONA TILI O'QITISHNI ISLOH QILISHNING LINGVODIDAKTIK ASOSLARI	812
44	<i>Abdullayeva Asila Ulug'bek qizi.</i> ONA TILINING INSON HAYOTIDAGI O'RNI	816
45	<i>Qaxxarova Nazira Nuridillo qizi.</i> BURHONIDDIN ZARNUJIYNING "TA'LIM AL-MUTA'ALLIM" ASARIDA ILM VA ILM AHLINI ULUG'LASHGA OID QARASHLAR	819
46	<i>Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li.</i> NEYROPEDAGOGIKA ASOSIDA O'QUVCHILARNING KASBIY QIZIQISHLARINI ANIQLASH	822
47	<i>Ismoilova Maxliyo Do'sbek qizi</i> KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARINI TASHKIL ETISHDA MAKTAB VA OTA-ONALAR HAMKORLIGI	825
48	<i>Allanazarova Maftuna Qobul qizi.</i> MALAKA OSHIRISH SIFATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING FALSAFIIY	827

**“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

Bosishga ruxsat etildi. 04.06.2026 y.
Qog`oz bichimi 60x84 1/16.
Times New Roman garniturasida terildi.
Ofset uslubida oq qog`ozda chop etildi.
Nashriyot hisob tabog`i 54. 5, Adadi 100. Buyurtma № 71
Bahosi kelishuv asosida

“BROK CLASS SERVIS” MChJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahar Zargarlik ko'chasi, Segizbayeva 10a.